

ІНСТИТУТ ВІДСТОРОНЕННЯ СУДДІВ ВІД ПОСАДИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Віталій Романович КОРЧИНСЬКИЙ,

*докторант заочної докторантури
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна
Академія управління персоналом»*

Інститут відсторонення суддів у зарубіжних країнах пов'язаний із дисциплінарною відповідальністю і використовується як санкція за певні дисциплінарні проступки або захід забезпечення провадження на час розгляду дисциплінарної справи.

Так, в Ісландії тимчасове відсторонення, як і звільнення, застосовується у випадку серйозного обвинувачення або серйозного аморального вчинку суддів. Питання вирішується судом за цивільним позовом, з яким звертається Міністр юстиції. За менш тяжкі проступки Комітетом суддівських функцій може бути винесене попередження [1]. Тобто передбачено диференційований підхід до застосування санкцій до судді як щодо змісту проступку, так і щодо органів, які можуть накладати такі санкції.

До видів дисциплінарних стягнень в Іспанії належать такі: догана, тимчасове відсторонення судді від посади, примусове переведення на

© Корчинський В. Р., 2020

роботу в інший суд, місцезнаходження якого не ближче 100 км від суду, де працював суддя, штрафи, звільнення з посади. Остаточне рішення про накладення таких дисциплінарних стягнень приймається Генеральною Радою Юстиції, яка є органом суддівського самоврядування [2]. Тобто відсторонення судді є санкцією за дисциплінарний проступок, яка є більш суворою за догану та менш суворою за примусове переведення, штраф, звільнення.

У Польщі до судді можуть бути застосовані такі санкції: догана, усунення від виконання певних функцій, переведення на іншу посаду, звільнення з посади судді. Вони застосовуються за такі проступки: порушення гідності посади; грубе порушення юридичних норм [1]. При цьому існує досить складна процедура розгляду дисциплінарних проваджень, в тому числі й щодо застосування такої санкції, як тимчасове усунення судді. У розгляді дисциплінарної справи бере участь дисциплінарний адвокат, який призначається Національною радою судівництва строком на чотири роки з числа кандидатів, які пропонуються загальними зборами суддів апеляційних судів. Дисциплінарні адвокати виступають у ролі обвинувачів у дисциплінарних справах проти суддів. Справа порушується дисциплінарним адвокатом за зверненням Міністра юстиції, Першого Голови Верховного Суду, голів апеляційних та окружних судів, керівних органів апеляційних та окружних судів, Національної ради судівництва та за власною ініціативою після отримання пояснення від відповідного судді. Кожен тип судів (загальні суди, адміністративні суди, військові суди, Верховний Суд) має окрему систему дисциплінарних судів, які розглядають справи в складі трьох суддів, та обираються шляхом жеребкування з числа усіх суддів відповідного дисциплінарного суду [1].

У Бельгії систему дисциплінарних проступків складають попередження, простий осуд, осуд з доганою, відсторонення від виконання обов'язків, звільнення. Справа судді розглядається головою суду, Першим головою Апеляційного суду або Загальними дисциплінарними зборами Апеляційного чи Касаційного суду залежно від його рангу та тяжкості порушення або санкції, що застосовується [1]. Тобто відсторонення судді розглядається як санкція, що застосовується за серйозні проступки.

Відповідно до статті 97 Конституції Німеччини судді можуть бути всупереч їх бажання достроково звільнені з посади, тимчасово або постійно відсторонені від посади або переведені в інше місце, або відправлені у відставку тільки на основі рішення суду і на підставах та у формах, передбачених у законі [3, с. 163]. При цьому законодавство ФРН розрізняє постійне та тимчасове відсторонення від посади. Прийняття рішення щодо відсторонення судді віднесено до повноважень судового органу.

Стаття 98 Конституції ФРН передбачає можливість відсторонення федеральних суддів від посади у разі порушення ними принципів положень Конституції або основ конституційного ладу [4, с. 35]. Закон допускає відсторонення судді від посади або переведення його на іншу посаду у разі організаційних змін, порушення інтересів, нездатності судді до виконання службових обов'язків, а також за рішенням кримінального, дисциплінарного або Конституційного Суду, який визнає неможливість перебування судді на посаді [4, с. 34]. Тобто підставою для відсторонення

судді є істотний проступок, який складає серйозну загрозу для авторитету суду. Таке відсторонення носить постійний, а не тимчасовий характер.

Тимчасове ж відсторонення пов'язується із неможливістю переведення судді в новий суд на конкретну дату. Тобто тимчасове відсторонення можливе у разі, коли відсутні судові посади в інших судах для судді, який переводиться із суду у зв'язку із зміною системи судових органів. Юрисдикційним органом, який вирішує питання відсторонення судді в Німеччині, є Службовий суд, до компетенції якого належать такі питання: про відкриття або закриття формального дисциплінарного провадження; про тимчасове відсторонення від виконання обов'язків; про невиплату заробітної плати; про скасування будь-яких з цих заходів [1]. Тобто відсторонення віднесено до повноважень спеціалізованих судів, відмінних від загальних, які розглядають лише окрему категорію справ.

У Франції судовою посадою є магістрати. Відповідно до статті 45 Органічного закону стосовно статусу магістратури до дисциплінарних санкцій, які можуть бути застосованими до магістратів, належать наступні: догана із занесенням в особову справу; переведення на іншу посаду; відсторонення від виконання деяких функцій; заборона бути призначеним для виконання функцій судді одноосібно на період не більше 5 років; пониження рангу; тимчасове відсторонення від виконання обов'язків судді на строк не більше 1 року з повним або частковим позбавленням заробітної плати; пониження в посаді; відправлення в обов'язковому порядку на пенсію за віком (відставка) або пропозиція достроково припинити повноваження, якщо магістрат не має права на отримання пенсії за віком; звільнення [5; 6, с. 39]. Отже, у Франції існують два типи відсторонення судді: відсторонення від виконання окремих функцій; відсторонення від виконання обов'язків на певний строк.

У Чеській Республіці систему дисциплінарних санкцій складають: догана, тимчасове зниження розміру оплати праці, тимчасове відсторонення від обов'язків голови суду, тимчасове відсторонення від обов'язків судді [1]. Разом з тим, у даному випадку передбачено можливість відсторонення як звичайного судді, так і голови суду, тобто проведено їх розмежування. Вважаємо, що такий досвід заслуговує на увагу і може бути імплементований в національне законодавство. Тобто доцільно регламентувати в законі два окремих заходи юридичного впливу: відсторонення від правосуддя та відсторонення від виконання адміністративних обов'язків голови суду, його заступника.

У Португалії відсторонення судді є однією з альтернативних санкцій за дисциплінарний проступок, що накладається несудовим органом, рішення якого можуть бути оскарженими до суду. При цьому розрізняються відсторонення від виконання обов'язків та усунення від роботи. Відсторонення судді від виконання обов'язків здійснюється на строк від 20 до 240 днів та можливе за серйозні випадки нехтування чи невиконання службових обов'язків [7, с. 173].

Окремо варто розглянути питання стосовно тривалості відсторонення судді в порядку дисциплінарного провадження. Як показав аналіз зарубіжного законодавства, в одних країнах у назві дисциплінарного стягнення не визначається термін відсторонення, а досвід інших країн

вказує на те, що в самій назві санкції цей строк встановлюється, проте він неоднаковий. У Бельгії відсторонення від виконання обов'язків здійснюється на строк від 15 днів до 1 року, у Румунії відсторонення від обов'язків встановлюється строком до шести місяців [8], у Франції тимчасове відсторонення від виконання обов'язків судді встановлюється на строк не більше 1 року [5]. В деяких країнах не встановлено нижню межу строку відсторонення.

Ще однією підставою відсторонення судді від виконання посадових обов'язків є відсторонення в межах кримінального провадження. Така можливість існує в ряді країн. Так, в Італії суддю обов'язково відстороняють у випадку арешту в межах кримінальної справи [8]. Такий досвід також може бути використаний в Україні шляхом запровадження в законодавстві автоматичного відсторонення судді у разі його арешту чи взяття під варту.

Разом з тим у законодавстві України не передбачена можливість відсторонення суддів у зв'язку із початком дисциплінарного розслідування.

Список використаних джерел:

1. Висновок № 3 (2002) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки безсторонності. URL: <http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/Висновок%20N^%-203.pdf>

2. Враження представників Вищої ради юстиції від візиту до Іспанії. URL: http://www.vru.gov.ua/content/article/visnik06_17.pdf

3. Єгорова В. С. Конституційно-правовий статус суддів судів загальної юрисдикції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 . Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2008. 222 с.

4. Система державного управління Федеративної Республіки Німеччина : досвід для України ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. Київ : НАДУ, 2010. 76 с.

5. Про органічний закон стосовно статусу магістратури : Ордонанс Французької Республіки № 58-1270 від 22 грудня 1958 року (зміст і витяги) (у редакції 2012 року). URL: http://pravo.org.ua/files/zarub_zakon/FR_1958.pdf

6. Паришкара В. В. Юридична відповідальність суддів в Україні та країнах Європейського Союзу : порівняльно-правовий аналіз : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2017. 259 с.

7. Хосе Мануель Дуро Матіес Кардосо. Процедура притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності в Португалії. *Деякі аспекти дисциплінарної відповідальності суддів в Україні*. Київ, 2011. С. 165-182. URL: <https://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/serrej/Materialy.pdf>

8. Апарова Т. В. Суды и судебный процесс Великобритании. Англия, Уэльс, Шотландия. Москва : Триада, ЛТД, 1996. 157 с.